

«Τόποι-Μνημεία-Μουσεία για τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης»

Εβραϊκό Μουσείο

Γραπτές μαρτυρίες

Ενότητα μουσείου: Ολοκαύτωμα

Πρέπει να 'ταν Νοέμβριος, πάντα το 1942, όταν το βράδυ -όπως και κάθε βράδυ- ακούγαμε στο ραδιόφωνο τις ειδήσεις του BBC. Ήταν όλα κλειστά στο δωμάτιο και η πόρτα αμπαρωμένη. Σε κάποια στιγμή ακούμε τον σπίκερ να λέει με μια αδιάφορη φωνή, ότι εκείνο το πρωί είχαν έρθει στο σταθμό δύο Εβραίοι Πολωνοί που το είχαν σκάσει από ένα «στρατόπεδο» που το λέγανε «Λουμπλίν». Εκεί -συνεχίζει ο σπίκερ με την ίδια αδιάφορη φωνή- σκότωναν μαζικά τους Εβραίους. Χωρίς κανένα άλλο σχόλιο, συνεχίζει με τις επόμενες ειδήσεις.

Δε θα ξεχάσω ποτέ το πρόσωπο του παππού μου. Σηκώθηκε κατακόκκινος με τα μάτια γουρλωμένα και κλείνει το ραδιόφωνο. Γυρίζει προς τους γονείς μου και λέει, «αυτό είναι αγγλική προπαγάνδα».

Ο ίδιος είχε έρθει τρία χρόνια πριν, κυνηγημένος πρόσφυγας, να βρει καταφύγιο στην Ελλάδα, στο σπίτι της κόρης του, και όμως ακόμα πίστευε ότι οι Γερμανοί ήταν ένας ανώτερος Λαός! Και αυτά που έλεγαν από το Λονδίνο ήταν προπαγάνδα!

Στο μεταξύ πρέπει να 'ταν γύρω στα μέσα Οκτωβρίου, όταν ακούσαμε να λένε ότι γύρισαν όλοι οι άνδρες που είχαν πάει στα καταναγκαστικά έργα. Άρρωστοι, αδυνατισμένοι, καταταλαιπωρημένοι. Πολλοί νεκροί...

Πολλές λεπτομέρειες δεν θυμάμαι, μόνο το πόσο ανακουφισμένοι ήταν οι γονείς μας.

Σε λίγο άλλη λαχτάρα για τους Εβραίους.

Ο παππούς, η μητέρα και ο πατέρας είναι αναστατωμένοι. Δεν είναι δυνατόν να συμβαίνει κάτι τέτοιο, και όμως καταστρέφουν το Εβραϊκό Νεκροταφείο. Η φίλη μου Μαίη Μπενρουμπή ήρθε μια μέρα κλαίγοντας στο σχολείο. Επιτάξανε το κατάστημα του πατέρα της και η Σαρίκα μας αποχαιρετά γιατί θα φύγουν να πάνε να μείνουν στη γιαγιά της στην Αθήνα. Είμαστε όλες αναστατωμένες. Δεν μπορούμε να συγκεντρωθούμε στα μαθήματά μας και όλο κάνουμε πηγαδάκια, να συζητήσουμε ό,τι ακούσαμε στο σπίτι.

Έτσι κύλησαν οι εβδομάδες με έναν πολύ βαρύ χειμώνα. Είναι ο δεύτερος χρόνος κατοχής και ένας καινούριος χρόνος ανατέλλει χωρίς πολλές ελπίδες.

Ποιος ξέρει τι θα μας φέρει το 1943;

[...]

Ήταν Σάββατο και ο πατέρας ήρθε σπίτι από το μαγαζί φέρνοντας πολύ άσχημα νέα. «Ήρθε μία ειδική επιτροπή των SS με επικεφαλής κάποιους Brunner και Wisliceny», τον ακούω να λέει στη μητέρα. «Δεν μου αρέσουνε καθόλου τα πράγματα...» Και πραγματικά δεν ήταν καθόλου καλά τα πράγματα.

Στις 8 Φεβρουαρίου, τη Δευτέρα το μεσημέρι, είχαν κυκλοφορήσει τα νέα από την Κοινότητα. Μαύρη απελπισία είχε πιάσει όλους του Εβραίους. Οι

Γερμανοί αποφάσισαν να εφαρμόσουν τους νόμους της Νυρεμβέργης και στη Θεσσαλονίκη.

Η οικογένεια και φίλοι μαζεύτηκαν στο σπίτι μας. Είναι απελπισμένοι και συζητούν τις διαταγές που απαγγέλουν οι SS. Όλοι οι Εβραίοι πρέπει να βάλουμε το κίτρινο άστρο, σε κάθε ρούχο που φορούμε. Απαγορεύεται σε όλους τους Εβραίους να μεταχειριστούν τα μέσα συγκοινωνίας.

Όλοι οι Εβραίοι πρέπει να συγκεντρωθούν στις περιοχές που όρισαν οι SS, δηλαδή σε γκέτο.

Δηλαδή θα αφήσουμε το σπίτι μας; Θα πάμε αλλού να κατοικήσουμε;

Ο πατέρας εν σπουδή ψάχνει να βρει ένα κατάλυμα, στην περιοχή που μας επιτρέπεται. Η μητέρα μάς καθησυχάζει.

«Ε, δεν είναι φοβερό, θα βάλουμε το κίτρινο άστρο όλοι μας, ε και;»

«Έτσι, όλοι θα μας αναγνωρίζουν για Εβραίους! Μη στεναχωριέστε, ο πατέρας ψάχνει για σπίτι και σε μερικές μέρες θα μετακομίσουμε».

Την άλλη μέρα κιόλας, φορέσαμε το κίτρινο άστρο και πήγαμε κανονικά στο σχολείο. Ακόμα θυμάμαι την αγάπη και τη στοργή που μας έδειξαν οι δάσκαλοί μας και οι συμμαθήτριάς μου. Τίποτε δεν άλλαξε και η ζωή θα συνεχιστεί και με το άστρο στο στήθος, σκεφτόμουν. Αλλά ήμασταν τόσο σφιγμένες, παρ' όλο που προσπαθούσαμε να μην το δείξουμε.

[...]

Ήταν 10 Μαρτίου του 1943, όταν πρωί πρωί σταμάτησε ένα αυτοκίνητο των SS εμπρός από το σπίτι μας και διατάζει τον πατέρα μας να συγκεντρώσει τα πιο απαραίτητα ρούχα για τον καθένα μας και να φύγουμε μέσα σε μια ή δυο ώρες -δε θυμάμαι καλά- για να πάμε στον Βαρώνου Χιρς, το συνοικισμό που συνόρευε με το σιδηροδρομικό σταθμό. Πώς; Με τι; Πού θα βάλουμε τις βαλίτσες μας;

«Αυτό είναι δική σας δουλειά», ήταν η απάντηση των SS.

[...]

Οι συνθήκες διαβίωσης ήταν φοβερές, κρυώναμε και πεινούσαμε και τη νύχτα από το κρύο και από την απελπισία δεν μπορούσαμε να κοιμηθούμε.

Την επομένη ο πατέρας πήγε στα «γραφεία» του γκέτο προσπαθώντας να βρει ένα καλύτερο κατάλυμα, αλλά ήταν αδύνατο, όπως μας εξήγησε, γιατί είχαν μαζέψει τόσο κόσμο και τους είχαν στριμώξει στα σπίτια που ήταν ήδη εκεί.

Ύστερα από μια άλλη φοβερή νύχτα με τη βροχή να πέφτει από τη σκεπή μέσα σε τενεκεδάκια που είχαμε βάλει και τα αδειάζαμε μόλις γεμίζανε, τουρτουρίζοντας από το κρύο, ξημέρωσε άλλη μια μέρα.

Ο πατέρας πήγε ξανά στα «γραφεία» για να μάθει τι γινόταν. Γύρισε αναστατωμένος κάποια ώρα να μας πει, ότι τώρα πια μιλάνε σίγουρα για «εκτοπισμό». Ότι θα μας πάνε στην Πολωνία, και ότι μάλιστα ότι μπορούμε ν' αλλάξουμε τις ελληνικές δραχμές, που είχαμε, σε πολωνικά zlotys, για να μη βρεθούμε χωρίς χρήματα εκεί.

Η παγίδα των Γερμανών είχε καλά στηθεί και η μεγάλη απάτη τους ήταν καλά μελετημένη.

Έτσι κύλησε μέσα στη μιζέρια και αγωνία και προπάντων την απορία και η δεύτερη μέρα στο γκέτο του Βαρώνου Χιρς. Την άλλη μέρα πια μιλούσαν όλοι για τα βαγόνια που είχαν μαζευτεί στο σταθμό.[...] Σαράντα βαγόνια! Μια ατελείωτη σειρά και περίμεναν να φορτωθούν.

Σε κάποια στιγμή έρχεται ο πατέρας εν σπουδή να μιλήσει στη μητέρα - όχι σ' εμάς- αλλά να ρωτήσει εκείνην, τι θα έλεγε, εάν δεν φεύγαμε με την πρώτη αποστολή;

Ένας υπάλληλος της Κοινότητας του πρότεινε να τον διαγράψει από την λίστα και να φύγουμε αργότερα. Δεν ξέρεις τι γίνεται. Αλλά η μοίρα μας ήταν ήδη γραμμένη! Η μητέρα, απελπισμένη από τις φοβερές συνθήκες διαβιώσεως, του λέει με μεγάλη έμφαση:

«Ό,τι είναι να γίνει, Σαλβατώρ, ας γίνει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα. Ας φύγουμε μια ώρα αρχύτερα».

Αυτό ήταν, θα φεύγαμε κι εμείς όπως όλοι, ο κύβος είχε ριφθεί χωρίς πολλές συζητήσεις και δισταγμούς.

Και μέσα στην ατυχία μας, αυτό ήταν το τυχερό μας, να βρεθούμε στην πρώτη αποστολή.

Πολλές φορές αναρωτήθηκα τι συντέλεσε και επέζησε όλη η οικογένειά μας, ο πατέρας μου, η μητέρα μου, ο αδερφός μου και εγώ. Τύχη, γραφτό, σύμπτωση; Ίσως και τα τρία μαζί, και μία από τις συμπτώσεις ή το τυχερό ήταν ότι βρεθήκαμε στην πρώτη αποστολή.

Πενήντα χρόνια μετά, δεν μπορώ να πιστέψω πώς έγιναν όλα αυτά! Πώς μπόρεσαν οι Γερμανοί ν' αποκοιμίσουν και να ξεγελάσουν τόσους πολλούς ανθρώπους. Με τι σύστημα, με τι σοφία ετοίμασαν τα σχέδιά τους σιγά σιγά και στήσανε την παγίδα τους, όπου, μέσα σ' ένα μόνο μήνα, όταν πρωτοέριξαν τη μάσκα τους, κατάφεραν να συγκεντρώσουν όλο αυτόν το λαό και να τον αποκοιμίσουν, ότι τίποτε το φοβερό δε γίνεται.

Κούνιο-Αμαρίλιο, Έρικα (1995) *Πενήντα χρόνια μετά...αναμνήσεις μίας σαλονικιώτισσας εβραίας*, Παρατηρητής, σσ. 50-55.